

De Romeinen voeren 2000 jaar geleden over het IJ naar Velsen

Een havenfort bij Velsen markeerde 2000 jaar geleden de meest noordelijke grens van het Romeinse rijk. In Spaarnwoude wordt nagedacht over manieren om Castellum Flevum weer tot leven te brengen.

Het verhaal van de confrontatie tussen Romeinen en Friezen is in de jaren tachtig al eens verbeeld in de strip Malorix van Bert Bus.

Het is een fascinerende gedachte: daar waar nu de Pannenkoekenboot vaart, moet tweeduizend jaar geleden geregeld een galei met Romeinse soldaten

langs het huidige Centraal Station over het IJ hebben gepasseerd. Een lubernica heette zo'n schip, een kleine galei met plaats voor twintig roeiers. De reis ging naar Castellum Flevum, een klein havenfort bij Velsen dat in die periode de meest noordelijke grens van het Romeinse rijk markeerde.

Daar aan de monding van het IJ verbleven de Romeinen tussen de Friezen, de locals die in het moerasgebied aan veeteelt en akkerbouw deden. "Voor de Romeinen was Castellum Flevum vooral van strategische betekenis," vertelt Jos Teeuwisse namens de stichting Oer-IJ. "In Engeland werd in dezelfde periode de Muur van Hadrianus gebouwd. In Duitsland probeerde Rome het gebied tot aan de Elbe in handen te krijgen. Het plan was mogelijk om de Germaanse stammen via de Noordzee in de rug aan te vallen."

Symbool

De stichting Oer-IJ spreekt donderdag met het bestuur van het groengebied Spaarnwoude over de mogelijkheid om die Romeinse aanwezigheid in het gebied, zoals Teeuwisse het noemt, fysiek beleefbaar te maken. "De komst van de Romeinen is een markante gebeurtenis in de geschiedenis van de streek. Dat verhaal moet worden verteld en getoond aan een breed publiek. Het liefst door middel van een symbool, bijvoorbeeld een botenloods met een reproductie van een lubernica."

De vroegere aanwezigheid van de Romeinen aan het IJ kwam pas na de oorlog aan het licht, toen een aanvang werd gemaakt met de aanleg van de Velsertunnel. Bij de graafwerkzaamheden kwamen resten van het havenfort tevoorschijn. Sindsdien is veel onderzoek verricht, ook door een lokale archeologische werkgroep die een stevig fundament legde voor de jaarlijkse Romeinenweek in Velsen. Ook in de vernieuwde historische canon van Velsen hebben de Romeinen twintig eeuwen na dato een venster veroverd.

De soldaten zijn waarschijnlijk niet lang in het gebied gebleven, vertelt Teeuwisse. "Er zijn resten gevonden van twee havenforten. Het eerste stamt uit het jaar 15 na Christus, het tweede is zeven jaar later gebouwd. Het eerste

fort is verwoest door de Friezen. Het heeft er alle schijn van dat de komst van de Romeinen ervoor heeft gezorgd dat de Friezen de krachten hebben gebundeld. De Friezen leefden in losse stamverbanden, maar nu was er een gemeenschappelijke vijand.”

Confrontatie

Het verhaal van de confrontatie tussen Romeinen en Friezen is in de jaren tachtig al eens verbeeld in de strip *Malorix* van Bert Bus, schepper van onder meer Archie de robot en Stef Ardoba. Bus woonde in de buurt van Velsen en was zelf enthousiast amateurarcheoloog. Hij overleed in 2017 maar stelde zijn werk beschikbaar aan de stichting Oer-IJ om er buitenstaanders enthousiast mee te maken. “Dat werkt enorm goed,” zegt Teeuwisse. “De tekeningen wekken Castellum Flevum op een prachtige manier tot leven.”

De strip dient ook als bron van inspiratie voor bestuurders in de regio. Namens de stichting heeft Teeuwisse al heel wat gesprekken gevoerd. Op het provinciehuis in Haarlem resulteerde dat in een subsidie voor een onderzoek naar de mogelijkheden van een tastbare herinnering aan de Romeinen. Teeuwisse: “Wat dat moet worden, dat laten wij over aan het bestuur van het groengebied Spaarnwoude. Die heeft de grond in bezit. Wij dragen alleen maar ideeën aan en hopen dat er iets mee gebeurt.”

Dat laatste is niet helemaal waar. De stichting heeft inmiddels zelf het initiatief genomen voor een nieuwe fietsroute die van Amsterdam naar Castricum het spoor van de Romeinen moet volgen. “De Romeinen zakten indertijd de meest noordelijke aftakking van de Rijn af,” zegt Teeuwisse. “Vanaf de Vecht via het Flevomeer naar wat de Oer-geul wordt genoemd, de verbinding tussen Amsterdam en de zee. Het is nu een stukje van niks, maar toen was het een geweldige onderneming. Dat verhaal willen we vertellen.”